

Film over Jan van Krieken van Pieter Cornelissen; een film die getoond, maar niet vertoond wordt, in het Arnhemse Kunstcentrum De Gele Ridder

Pieter Cornelissen contra het geijkte kijken naar film en tv

Arnhemse Courant 13 november 1980

Door: Rijk van Rotterdam

Arnhem, Film en televisie, het zijn media om nooit genoeg van te krijgen. Vooral waar het de laatste categorie betreft zal menig kritisch omroep lid deze stelling van harte tegenspreken. Zij kunnen zich deze moeite evenwel besparen, want ik heb het niet over film en televisie in bioscoop- en/of omroepverband, maar over deze media als beeldende middelen, anders dan voor dramatische doeleinden aangewend dus. Op deze manier houdt de Arnhemse beeldende kunstenaar Pieter Cornelissen zich met film, televisie (video) en ook fotografie (dia's) bezig. Hij voelt zich geïnspireerd door Nam June Paik, die zei: "De beeldbuis zal het schilderdoek als drager voor de kunst overnemen", maar volgt overigens een geheel eigen weg, zich inhoudelijk vooral richtend op de dubbelheid van een beeldend gegeven.

Die laatste formulering gebruikte ik enkele weken geleden om een directe wisselwerking aan te geven tussen het werk van de Huissense schilder/tekenaar Jan van Krieken en dat van Pieter Cornelissen. Dat was naar aanleiding van de opening van de tentoonstelling in het Arnhemse Kunstcentrum De Gele Ridder, waaraan Cornelissen meewerkte. Zoals toen beloofd kom ik nu op het werk van de laatste terug, omdat vanaf vandaag tot en met zondag de aanwezigheid van zijn projecten in De Gele Ridder centraal staat.

Twaalf uur lang liet Cornelissen een groep beeldende kunstenaars kijken naar films van Stan Laurel en Oliver Hardy, de Dikke en de Dunne. Dat was de basis voor het project D.D. D.Day. maakte van het kijkgedrag een videoregistratie. Daarvan gebruikte hij voor een nieuwe band per uur vijf minuten. Hij kreeg zo een beeldband van een uur, waarbij hij het beeld elke vijf minuten liet kantelen, met de wijzers van de klok mee. Deze band liet hij opnieuw de groep kijkers zien en ook toen legde hij weer het kijkgedrag vast.

De registratie met het draaiende beeld en de laatste registratie zijn in de Gele Ridder te zien op twee toestellen, die onder een hoek van 90 graden ten opzichte van elkaar staan opgesteld. De galeriebezoeker wordt, ook bij fragmentarische beschouwing van dit project (voor Cornelissen hoeft niemand de hele band uit te zien), geconfronteerd met steeds wisselende beeldwaarden, een wisselwerking tussen kijkgedrag en wat er in feite te zien is, abstrahering van het beeld (het sterkste als het op z'n kop staat): kortom met een schilderij in de tijd.

Een ander project omvat de projectie van reeksen qua beeldinhoud onderling samenhangende dia's op stroken geperforeerd metaal. Op de stroken zijn fragmenten te zien van het op een welhaast wonderlijke wijze tevens doorgelaten totale beeld. De beelden betreffen uiteenlopende onderwerpen, zoals een rottingsproces van fruit, cirkelbewegingen in een landschap met de camera als middelpunt of met een camera gericht op een middelpunt en de stroken waarop geprojecteerd wordt.

Cornelissen over z'n werk: "Wat mij beweegt in het op verschillende manieren bezig zijn met audiovisuele middelen is, dat ik me afzet tegen het geconditioneerde kijken naar televisie en film. Ik zou een bescheiden bijdrage willen leveren aan de bittere noodzaak om nieuwe materialen, zoals audio-visuele middelen een plaats te geven binnen de beeldende kunst. Ik probeer daarbij film en video niet louter voor registratie te gebruiken, maar ook als beeldende middelen. Een televisie kun je ook als een object zien, maar wel door het te combineren met bijvoorbeeld een ander televisie toestel. Het gaat er om een weg te kiezen, die de gewoonte om film en video in het platte vlak te zien en te denken, te doorbreken".

In dit verband kan het werkstuk “Film over Jan van Krieken” genoemd worden. Cornelissen maakte deze film, maar projecteert hem niet. Hij toont hem slechts achter glas als een strook, grillig gekronkeld. De Kijker kan zelf de beelden invullen.

Dan wijs ik nog even op een project vol subtiele spanning. “Pieter en Doreth”, op een zwart-wit monitor beweegt het hoofd van een man heen en weer en op dat beeld wordt een 8-millimeter kleurenfilm geprojecteerd van een heen en weer bewegend vrouwenhoofd. Zonder ook maar een concessie te doen in de richting van het anekdotische wekt Cornelissen hiermee associaties op met geladen begrippen als meegaan, toenadering, botsing en verwijdering.

Splinternieuw is het project “Wat zegt u de naam”. Tijdens de opening van de expositie van Jan van Krieken vroeg Cornelissen argeloze bezoekers wat hen de naam Jan van Krieken of Pieter Cornelissen zei. Hij maakte hiervan video-opnamen, die hij intussen verwerkt heeft.

Uitsluitend geïnteresseerd in de visuele reactie van mensen, die plotseling een microfoon onder de neus geduwd krijgen, laat hij in De Gele Ridder het beeld zien zonder geluid.

Wie nog niet in film of televisie geïnteresseerd was, wordt het wel door de activiteiten van Pieter Cornelissen; voor anderen geldt: hoe trouwer de kijker, des te groter de verrassing.